

TALLER 3ESO · AMPLIACIÓ

Ampliació · 2a avaluació (unitats 4-6)

Reptes una mica més exigents sobre els diners, el pressupost i l'estalvi, i les empreses, per a qui ja domina el bàsic i vol anar més enllà.

2a avaluació · Unitats 4, 5, 6

REPÀS TEÒRIC

U4. Els diners: crèdit, interessos i frau

Els diners servixen per a pagar, posar preus i guardar valor, però usar-los malament pot eixir car. La **targeta de crèdit** et presta diners del banc; si no ho tornes tot a temps, el banc et cobra un **interés**: una quantitat extra per haver-te deixat eixos diners. Per això una compra de 100 € pot acabar costant-te més de 100 €. El mateix passa en **pagar a terminis**: dividir el pagament en mensualitats és còmode, però moltes vegades la suma de tots els terminis és major que el preu al comptat, perquè la botiga afig interessos o comissions. Abans d'acceptar un pagament a terminis convé calcular quant pagaràs en total i comparar-ho amb el preu de pagar-ho de colp.

En el món digital també cal protegir-se del **frau**. El **phishing** són missatges falsos (SMS, correus, telefonades) que imiten el teu banc per a robar-te les claus. La regla d'or és senzilla: el banc mai et demana el PIN ni les claus per missatge, així que mai es donen, no es polsen enllaços sospitosos i, davant el dubte, es telefona al banc pel seu número oficial.

U5. Pressupost avançat: la regla 50-30-20 i els objectius

Un bon pressupost no sols apunta ingressos i despeses: també reparteix els diners amb cap. La **regla 50-30-20** és una guia orientativa que reparteix els ingressos en tres parts: **50 % per a necessitats** (l'imprescindible), **30 % per a desitjos** (capricis i oci) i **20 % per a estalvi**. No és una llei fixa, però ajuda a no gastar-ho tot i a apartar sempre alguna cosa.

Per a calcular cada part s'usen **percentatges**: el 20 % d'una quantitat s'obté multiplicant per 0,20. Així, el 20 % d'estalvi de 50 € són $0,20 \times 50 = 10$ €.

Estalviar té més sentit si hi ha un **objectiu d'estalvi** concret (una bici, un viatge). Coneixent el que costa i el que s'estalvia al mes, es pot calcular quant es tardarà a aconseguir-ho. I convé vigilar les **despeses formiga**: despeses diminutes i diàries que semblen insignificants, però que multiplicades pels dies del mes i de l'any poden sumar molts diners.

U6. Empreses: benefici, costos i projecte

Una empresa combina recursos per a produir béns o serveis, però la seua salut es mesura amb un càlcul clau: el **benefici**. El benefici és la diferència entre els **ingressos** (el que entra per les vendes) i els **costos** (el que costa produir i vendre). Si els ingressos superen els costos, hi ha benefici; si els costos són majors, hi ha **pèrdues**.

Els ingressos per vendes es calculen multiplicant el preu per la quantitat venuda (per exemple, 50 productes a 8 € = 400 €). Els costos inclouen els materials, els sous, el lloguer i tot el necessari per a funcionar.

Hi ha diferents **tipus d'empresa**: l'autònom (una persona sola), la societat (diversos socis que aporten capital) i la cooperativa, que pertany a l'**economia social**: cada soci té un vot i les decisions es prenen entre tots, no segons qui posa més diners.

Emprendre és convertir una idea en un projecte real assumint un **risc**: pot eixir bé o no. Per això, abans de començar, convé respondre què es ven, per a qui i com, i pensar també quins riscos poden aparèixer per a estar preparat.

EL QUE ÉS ESSENCIAL

- Pagar a terminis o amb targeta de crèdit pot eixir més car: de vegades hi ha interessos o comissions que se sumen al preu.

- La regla 50-30-20 reparteix els diners: 50 % necessitats, 30 % desitjos, 20 % estalvi. És només una guia orientativa.
- El benefici d'una empresa és ingressos – costos. Si els costos superen els ingressos, hi ha pèrdues.

VOCABULARI

interès

regla 50-30-20

objectiu d'estalvi

benefici

costos

ingressos

idea de negoci

EXEMPLES RESOLTS

1. **Aplicar la regla 50-30-20.** Una persona té uns ingressos de 50 € al mes. Reparteix eixos diners segons la regla 50-30-20 i comprova que les parts sumen el total.

Calculem cada part amb el seu percentatge.

Necessitats (50 %): $0,50 \times 50 = 25 \text{ €}$.

Desitjos (30 %): $0,30 \times 50 = 15 \text{ €}$.

Estalvi (20 %): $0,20 \times 50 = 10 \text{ €}$.

Comprovació: $25 + 15 + 10 = 50 \text{ €}$. Les tres parts sumen justament els ingressos. Correcte.

2. **Comparar pagar al comptat o a terminis.** Una bici costa 150 € al comptat, o es pot pagar en 4 terminis de 42 € cadascun. Quant pagues en total a terminis i quant et costa de més?

Calculem primer el total a terminis.

1. Total a terminis: $4 \times 42 \text{ €} = 168 \text{ €}$.

2. Preu al comptat: 150 €.

3. Diferència: $168 - 150 = 18 \text{ €}$ de més.

Conclusió: pagar a terminis costa 18 € més que al comptat, perquè la botiga afeg interessos per deixar-te fraccionar el pagament. Si pots, ix més barat pagar de colp.

3. **Calcular el benefici d'un lloc de llimonada.** En les festes véns 40 gots de llimonada a 1,50 € cadascun. Comprar llimes, sucre i gots t'ha costat 22 € en total. Calcula ingressos, costos i benefici.

Anem pas a pas.

1. Ingressos: $40 \text{ gots} \times 1,50 \text{ €} = 60 \text{ €}$.

2. Costos: material = 22 €.

3. Benefici: $\text{ingressos} - \text{costos} = 60 - 22 = 38 \text{ €}$.

Resultat: guanyes 38 €. Com que els ingressos superen els costos, hi ha benefici.

4. **El pes de les despeses formiga.** Cada dia compres una bossa de llepolies d'1,50 €. Calcula quant gastes en un mes de 30 dies i en tot un any, per a veure l'efecte acumulat.

Multipliquem la despesa diària pels dies.

1. Despesa al mes: $1,50 \text{ €} \times 30 \text{ dies} = 45 \text{ €}$.

2. Despesa a l'any: $45 \text{ €} \times 12 \text{ mesos} = 540 \text{ €}$.

Conclusió: una despesa d'1,50 € sembla insignificant, però al cap de l'any es convertix en 540 €. Per això les despeses formiga són tan perilloses: no es noten d'una en una, però sumen moltíssim.

REPTES

1. Aplica la **regla 50-30-20** a una paga mensual de 40 €: quant correspondria a necessitats, quant a desitjos i quant a estalvi?
2. Aplica la **regla 50-30-20** a uns ingressos de 60 € i comprova que la suma quadra.
3. Una botiga ven un patinet per 200 € al comptat, o en 5 terminis de 45 € cadascun. Calcula quant pagues en total a terminis i quant et costa de més respecte a pagar al comptat.
4. Un mòbil costa 300 € al comptat o en 6 terminis de 55 €. Calcula el total a terminis i quant pagues de més.
5. Compres una cosa amb la **targeta de crèdit** per 100 € i, en tornar els diners més tard, el banc et cobra 10 € d'interés. Quant pagues en total i què representen eixos 10 €?
6. Cada dia gastes 2 € en un café o un refresc, 20 dies al mes (els dies d'institut). Calcula la **despesa formiga** al mes i a l'any.
7. Una xicoteta empresa de polseres ven 100 polseres a 3 € cadascuna. Li costa produir cada polsera 1,20 €. Calcula els seus ingressos, els seus costos totals i el seu **benefici**.
8. Una pastisseria ven 50 pastissos a 8 € cadascun. Cada pastís li costa produir-lo 3 €. Calcula ingressos, costos totals i benefici.
9. Una empresa té uns ingressos de 200 € per les seues vendes, però els seus costos han sigut 250 €. Calcula el resultat i digues si hi ha benefici o pèrdues.
10. Calcula el **benefici per unitat**: una empresa ven cada producte a 5 € i li costa produir-lo 2 €. Quant guanya per cada producte venut? I si en ven 30, quin és el benefici total?
11. Vols comprar una bici de 240 € i pots estalviar 20 € al mes. Quants mesos tardaràs a reunir els diners?
12. Una persona ingressa 80 € al mes i decidix estalviar el **20 %**. Quant estalvia i quant li queda per a gastar?
13. Tens 100 € estalviats en un compte que dóna un **2 %** d'interés a l'any. Quants diners guanyaràs en un any pels interessos i quant tindràs en total?
14. Uns auriculars costen 40 € i estan rebaixats un **25 %**. Calcula el descompte en euros i el preu final que pagaràs.
15. Una **cooperativa** de 4 socis obté un excedent de 60 € per a repartir entre ells a parts iguals. Quant rep cadascun? Explica en què es diferencia d'una societat normal a l'hora de decidir.
16. Explica amb les teues paraules per què **pagar a terminis** sol eixir més car que pagar al comptat.
17. Tens una idea de negoci: vendre llimonada casolana en les festes del barri. Respon les tres preguntes bàsiques d'un projecte: què véns?, per a qui?, com ho faries? I digues un risc possible.
18. Distingix, amb un exemple de cadascun, entre un **autònom** i una **societat**.

19. Penses a muntar un servei de passeig de gossos al teu barri. Indica un **recurs** que necessitaries, qui seria el teu **client** i un **risc** que podries tindre.
20. Reps una telefonada que diu ser del teu banc i et demanen el PIN per a «comprovar el teu compte». Quin tipus de frau pot ser i com has d'actuar?

SOLUCIONARI

1. Necessitats = 50 % de 40 € = $0,50 \times 40 = 20 \text{ €}$.
Desitjos = 30 % de 40 € = $0,30 \times 40 = 12 \text{ €}$.
Estalvi = 20 % de 40 € = $0,20 \times 40 = 8 \text{ €}$.
Comprovació: $20 + 12 + 8 = 40 \text{ €}$.
2. Necessitats = $0,50 \times 60 = 30 \text{ €}$.
Desitjos = $0,30 \times 60 = 18 \text{ €}$.
Estalvi = $0,20 \times 60 = 12 \text{ €}$.
Comprovació: $30 + 18 + 12 = 60 \text{ €}$. Quadra.
3. Pagament a terminis = $5 \times 45 \text{ €} = 225 \text{ €}$.
Pagament al comptat = 200 €.
Diferència = $225 - 200 = 25 \text{ € més}$.
Pagar a terminis et costa 25 € més, perquè la botiga afegís interessos per deixar-te els diners.
4. Total a terminis = $6 \times 55 \text{ €} = 330 \text{ €}$.
Al comptat = 300 €.
Diferència = $330 - 300 = 30 \text{ € més}$.
Convé pagar al comptat si es pot, perquè a terminis ix 30 € més car.
5. Pagament total = $100 + 10 = 110 \text{ €}$.
Els 10 € són l'**interès**: el que cobra el banc per prestar-te eixos diners fins que els tornes. Per això la targeta de crèdit cal usar-la amb compte: la compra acaba costant més que el preu inicial.
6. Al mes = $2 \text{ €} \times 20 \text{ dies} = 40 \text{ €}$.
A l'any = $40 \text{ €} \times 12 = 480 \text{ €}$.
Una despesa xicoteta i diària es converteix en 480 € a l'any. Reduir-la a la meitat permetria estalviar 240 € sense quasi notar-ho.
7. Ingressos = $100 \times 3 \text{ €} = 300 \text{ €}$.
Costos totals = $100 \times 1,20 \text{ €} = 120 \text{ €}$.
Benefici = ingressos - costos = $300 - 120 = 180 \text{ €}$.
L'empresa guanya 180 €.
8. Ingressos = $50 \times 8 \text{ €} = 400 \text{ €}$.
Costos totals = $50 \times 3 \text{ €} = 150 \text{ €}$.
Benefici = $400 - 150 = 250 \text{ €}$.
Com que els ingressos superen els costos, hi ha benefici de 250 €.
9. Resultat = ingressos - costos = $200 - 250 = -50 \text{ €}$.
El resultat és negatiu: l'empresa té **pèrdues** de 50 €, perquè ha gastat més del que ha ingressat. Per a sobreviure hauria de vendre més o reduir costos.

10. Benefici per unitat = preu - cost = $5 - 2 = 3 \text{ € per producte}$.

Benefici total = $3 \text{ €} \times 30 = 90 \text{ €}$.

També es pot comprovar: ingressos $30 \times 5 = 150 \text{ €}$; costos $30 \times 2 = 60 \text{ €}$; benefici $150 - 60 = 90 \text{ €}$.

11. Mesos = objectiu ÷ estalvi mensual = $240 \text{ €} \div 20 \text{ €} = 12 \text{ mesos}$.

Comprovació: $20 \text{ €} \times 12 = 240 \text{ €}$. Tardarà un any a ajuntar els diners.

12. Estalvi = 20 % de $80 \text{ €} = 0,20 \times 80 = 16 \text{ €}$.

Li queda per a gastar = $80 - 16 = 64 \text{ €}$.

Apartant el 20 % al principi (pagar-se a un mateix primer), l'estalvi està assegurat.

13. Interés = 2 % de $100 \text{ €} = 0,02 \times 100 = 2 \text{ €}$.

Total al cap d'un any = $100 + 2 = 102 \text{ €}$.

Ací l'interés juga a favor teu: el banc et paga per tindre els diners estalviats. És el contrari de la targeta de crèdit, on l'interés el pagues tu.

14. Descompte = 25 % de $40 \text{ €} = 0,25 \times 40 = 10 \text{ €}$.

Preu final = $40 - 10 = 30 \text{ €}$.

Pagaràs 30 € en compte de 40 € gràcies a la rebaixa.

15. Repartiment = $60 \text{ €} \div 4 \text{ socis} = 15 \text{ € cadascun}$.

En una **cooperativa**, cada soci té **un vot**, decidisquen el que decidisquen, sense importar els diners que haja posat. En una societat normal sol manar més qui ha aportat més capital. La cooperativa forma part de l'**economia social**.

16. Quan pagues a terminis, la botiga o el banc et deixen diners (no pagues tot de colp). A canvi, et cobren una mica de més cada mes en forma d'**interessos o comissions**. Per això, en sumar tots els terminis, el total sol ser major que el preu al comptat. La comoditat de pagar poc a poc té un preu.

17. Resposta orientativa:

Què véns? Gots de llimonada casolana freda.

Per a qui? Per a la gent que passeja per les festes amb calor.

Com? Comprant limes i sucre, muntant un lloc amb permís, i posant un preu (per exemple 1 € el got).

Risc possible: que ploja o faça fred i no vinga gent, o que sobre llimonada i s'espante.

18. **Autònom**: una sola persona que treballa pel seu compte i decidix tot ella mateixa; per exemple, un lampista que va sol a les cases a fer reparacions.

Societat: diverses persones (socis) que posen diners en comú per a muntar el negoci i comparteixen les decisions i els beneficis; per exemple, tres amics que obrin junts una cafeteria.

19. Resposta orientativa:

Recurs: el teu temps i, potser, corretges i bosses; també una mica de diners per a anuncis.

Client: persones amb gos que treballen moltes hores i no poden traure'l a passejar.

Risc: que un gos es pose malalt o s'escape, o que no aconseguisques prou clients perquè t'isca a compte.

20. Pot ser un frau paregut al **phishing** (de vegades anomenat vishing quan és per telèfon): algú es fa passar pel teu banc per a robar-te les claus.

El banc **mai** et demana el PIN ni les claus per telèfon. El correcte és no donar cap dada, penjar i, si tens dubtes, telefonar tu al banc usant el número oficial de la seua web o de la teua targeta.